

Meghalt Khomeini ajatollah

● Teherán (MTI)

A hírügynökségek vasárnap hajnalban gyors hírből jelentették, hogy elhunyt Khomeini ajatollah, Irán vallási vezetője. A jelentések a teheráni rádió vasárnap hajnali adására hivatkoztak, és emlékeztettek arra, hogy Khomeini ajatollahon két héttel ezelőtt belső vérzésének elállítására műtétet hajtottak végre.

Ali Hamenei hodzsatoleszlam, köztársasági elnök lesz Khomeini utódja — így határoztak vasárnap este az iráni vallási vezetők. Választásuk eredményét az ország hírügynöksége és a teheráni rádió is bejelentette.

A nyolcvan tagú szakértők tanácsának több mint kétharmada nyolcórás tanácskozás után szavazott Hamenei mellett. Hamenei 49 éves, és eddigi elnöki megbízatása októberben lejár. Újbóli elnökké választására az iráni alkotmány nem ad módot.

Reménykednek és fiatalítanak

(Folytatás az 1. oldalról.)

tusaira. Az életre neveltünk, vajon nem erkölcsstelenül-e, amikor óva intettük a gyerekeket: vigyázz, ha a főnöködnek nincs igaza, akkor is igazat kell neki adni... Ez a korosztály nem nyel le több békát, e válságokkal terhes világunkban csak legyint egyet: apa, sok a szöveg! Erőteltennek találta azt is, miért nem lett semmi a sok javaslatból, tervből, amelyek a lakásmegoldás érdekében „születtek”. Hirtelenjében nem kapott választ az a szülő sem, aki szövé tette: az egyetemista gyerek után miért nem jár családi pótlék? Börcsök László szövé tette: egészséges, edzett fiatalokra van szükség, de egy focilabdára sem futja. Lászlár Zsolt, az orosz nyelv szabadon választhatóságát kérőjelezte meg, Kapás Ferenc a maradék elvű elosztást kifogásolta, s afelől tudakozódott, hány fiatal munkatársuk

van a jelenlevő minisztériumi vezetőknek. Szerencsés György, a szociáldemokraták szegedi szóvivője szerint nagy reformra vár az élet a katonaságnál. Tapasztalatai mondatták vele: ott szoknak rá a fiatalok a cigarettára, az italra, a kulturálatlan viselkedésre, eldurvulnak, lazulnak a családi és párkapcsolatok a bevonulás miatt.

Méltatlanul alacsonyak a fizetések az egészségügyben. Mi sem bizonyította ezt jobban, mint egy asszisztens, aki a következőkkel érvelt: 30 éve asszisztens, a fizetése nettó hatezer forint. Az egészségügyi főiskolára járók közül egy diáklány az átképzési lehetőségeket firtatta, Kecskeméti Tibor, aki pár napig lesz még a vasútnál mérnök, három gyereket ugyanis az ott kapott fizetésből nem tudja eltartani, búcsúzóul még megkérdezte, jó-e a vasútnak, hogy vállalatként gazdálkodik, s az ott maradók nevében kérte, az új miniszter törődjön többet a MÁV-val. A drága napközdiák miatt felő, közel kétezer gyerek kerül az utcára Szegeden, egyébként pedig az ezt közlő tanár még ma sem tudja, kötelező, avagy sem 18-20 fontos órábért napközimunkát vállalni a tanároknak.

A fölvetésekre adott válaszok legtöbbször úgy kezdődtek: ha — feltételes módban fogalmazták őket. Az egészségügyben dolgozók előtt ismert a hároméves terv, ennyi idő alatt akarják lemaradt fizetéseiket rendezni. Talán a postások is többet kapnak a 12 filléres kilométerpénznél, talán egyszerűsödik és tisztességesebb lesz a gyámhatóság eljárása, talán a főemelt benzínárakat az ország úthálózatára fordítják — ha az a tendenciózus fiatalítás a minisztériumokban végbenegy, amiről hallottunk. Az már tény például, hogy Csehák helyettese 37 éves, ugyanennyi egy államtitkára, 30 éven aluli egy főosztályvezetője. Akik pedig az ABMH-hoz kerültek az utóbbi hónapokban, azoknak 25-28 év az átlagéletkoruk. Derzi is azt mondta, „a társa a korosztályomé”. Szóval, majd a fiatalok...

Tömegmészárlás a Mennyei Béke terén

A katonai akciónak a hírek szerint 3 ezer áldozata van

● Peking (MTI)

A Tienanmen téren lezajlott véres események után a kínai hatóságok először ismerték el, hogy halálos fl-dozatai is voltak a katonák bevonulásának. A pekingi tévé vasárnap délutáni jelentése szerint „a szombat esti, vasárnap hajnali katonai akciók következtében polgári személyek sebesültek meg, akik közül többen meghaltak”.

Egy pekingi diák a DPA nyugatnémet hírügynökség tudósítójának elmondta, hogy legalább három ezer ember esett áldozatul a katonai akciónak. Egy vezető kínai tudós véres tömegmészárlásnak nevezte a katonák bevonulását. Jang Hsien-ji akadémikus a Reuter hírügynökségnek elmondta, hogy a diákok kezüket feltartva próbálták meg feltartóztatni a katonai egységeket. Ekkor gépfegyversorozatok dördültek. A menekülő diákokra számos lövést adtak le hátulról. A lengyel tévé tudósítója vasárnap sugárzott helyszíni jelentésében szintén megerősítette, hogy a katonák hátulról lőttek a menekülőkre. Jerzy Bayer elmondta, hogy szemtanúja volt, amint közvetlen közelről agyonlőttek egy diákot, aki sértegette a katonákat. Nyugati hírügynökségek helyszíni beszámolóikban arról tudósítanak, hogy a katonák nem kímélték sem a nőket, sem a gyermekeket. A tömeg sokakat agyontaposott, számos embert katonai szállítójárművek gázoltak halálra.

A kínai tévében elhangzott hivatalos jelentések ugyanakkor „merő rémhíreknek” visszautasítják a tömegmészárlásról szóló beszámolókat. A pekingi tévé egy másik adásában arról tudósított, hogy a diákok és a katonák közötti összecsapások következtében a fegyveres erők ezer tagja megsebesült. Az adásban látható volt, amint a véres események után takarítják a Tienanmen teret és egy páncélozott szállítójármű összetörte, majd elvontatta az amerikai szabadságoszor diákok által felállított mását.

Esti hírügynökségi jelentések szerint páncélozott harci járművek vonultak ki a Tienanmen térről. Szemtanú szerint újra lőttek a tömegre, áldozatokról azonban nem érkezett jelentés. Késő estére szinte teljesen kiürült a város központja. A külső kerületekben azonban az emberek kisebb csoportokban élénken vitatták a tragikus eseményeket. A világ számos országában megütközéssel reagáltak a pekingi eseményekre. Margaret Thatcher brit kormányfő mély megdöbbenésének adott hangot. Sten Anderson svéd külügyminiszter értelmelenek nevezte a vérontást. A holland kormány javasolta az Európai Közösségnek, hogy tartsanak tanácskozást a kínai helyzetről. Az emberi jogok védelmében fellépő Amnesty International Li Peng miniszterelnöknek küldött üzenetében tiltakozott a tüntetők elleni brutális fellépés miatt. A londoni központú szervezet felszólította a kínai kormányt, tegyen meg mindent, hogy elkerülje az újabb áldozatokat.

Szörnyű vasúti katasztrófa a Szovjetunióban

Több száz halott

Állami és pártvezetők a helyszínre utaztak — Ma nemzeti gyász

● Moszkva (MTI)

Bár a szovjet televízió tudósítói a szombat éjszakai robbanás színhelyén vannak, vasárnap este még nem tudott filmtudósítást sugározni a Vremja című híradó, mert a katasztrófa sújtotta térségből nem sikerült időben eljuttatni a filmbeszámolót.

A Vremja tudósításban számolt viszont be Cseljabinszk repülőtéréről, ahol szinte percnként szállnak le a mentőszolgálat repülőgépei, helikopterei, hogy a lehető leggyorsabban, mentőautókkal kórházakba juttassák a súlyos égési sérülteket.

Az Urál körzetében, a Baskir Autonóm Köztársaság területén, a transzszibériai vasút Cseljabinszk-Ufa közötti szakaszán szombaton éjjel történt robbanást valószínűleg gázszivárgás okozta. A szerencsétlenséget az fokozta, hogy a robbanás helyszínén a gázvezeték közvetlenül a vasút mellett húzódik, s éppen a robbanás pillanatában ért oda két személyvonat. Mint a Vremjában a robbanás erejének érzékeltesére elhangzott, még helyszíntől 12 kilométerre tört be ablakokat a detonáció.

A cseljabinszki filmportban megdöbbentő képek voltak láthatók megégett kisgyerekekről, és megmentésükért minde erőfeszítést megtevő orvosokról. A helyszínről eddig elszállított sebesültek zöme másod- és harmadfokú égést szenvedett, sokan pedig komoly füstmérgezés kaptak a vasúti fülkékben, ahol a mérgezés mértéké növelte, hogy sok műanyag is égett.

A TASZSZ hírügynökség vasárnap esti jelentése arról számolt be, hogy a mintegy 1200 utas közül — a sebesülteket is beleértve — még negyzsázat sem ér el azoknak a száma, akiknek a sorsáról biztosat tudnak. A jelentések egyelőre csak „nagyon sok” áldozatról szólnak, pontosabb számadat még mindig nem áll rendelkezésre.

Mihail Gorbacsovval az élen, magas rangú vezetők utaztak vasárnap reggel a helyszínre. Hétfőre a szov-

jet vezetés országos gyászt hirdetett ki.

Hétfőn országos gyászt tartanak a Szovjetunióban a szombat éjszakai vasúti szerencsétlenség nagy számú áldozatának emlékére. Egyebek között erről rendelkezett a legfelsőbb tanács és a szovjet kormány.

A szovjet vezetés vasárnap közzétett táviratában részvételt fejezte ki a katasztrófában életüket veszítettek hozzátartozóinak.

A szovjet tömegtájékoztatói eszközök híradásaikban arról számolnak be, hogy a térségben sokan jelentkeztek önkéntes véradónak, hogy így segítsék a sok sebesült ellátásért dolgozó orvosok munkáját. Novoszibirszkben folyamatos ügyeletet tartanak, ahol minden érdeklődőnek felelősségvállalást adnak a sebesültek állapotáról. Cseljabinszkban az egészségügyi-ek úgy nyilatkoztak, hogy várakozáson felüli az együttérzés és a segíteni akarás, amely a minden elkötelezett felülmúlóan nagy számú donör jelentkezésén mérhető le.

STRAUB F. BRUNÓ TÖRÖKORSZÁGBA LÁTOGAT

Straub F. Brunó, az Elnöki Tanács elnöke június 5-én, hétfőn négynapos hivatalos látogatásra Törökországba utazik Kenan Evren köztársasági elnök meghívására.

MEGALAKULT A MAGYAR CIGÁNYOK PÁRTJA

Megalakult a Magyar Cigányok Pártja szombaton Budapesten, az MSZMP X. Kerületi Bizottsága székházában. A párt a Magyarországon élő, mintegy 700 ezer cigány származású állampolgár érdekképviseletét kívánja ellátni. Az elfogadott program szerint „az évszázados elnyomásból eredő elmaradottságot minél gyorsabban fel kell számolni. A társadalom átalakulási folyamatából a cigányság sem maradhat ki. Felemelkedése érdekében el kell érni, hogy minden gyermek végezze el a nyolc általános iskolát, s közülük lehetőleg minél többen továbbtanuljanak”.

LENGYEL VÁLASZTÁSOK

Várakozással teli, lelkes hangulatban zajlottak le a lengyel parlamenti választá-

Rádiótelex

sok vasárnap, de az első forduló eredményéről legkorábban csak kedden tesznek közzé adatokat: akkor derül ki, mennyit szerzett meg a Szolidaritás az alsóházban rendelkezésre álló 161 mandátumból és hány szenátora lesz az új felsőházban.

EMBERJOGI MEGMOZDULÁS PÁRISBAN

Idegenben élő románok, lengyelek, magyarok, vietnamiak, kambodzsaiak néhány száz fős csoportja szombaton Párizsban a Notre Dame-nál az emberi jogok tiszteletben tartását követel- te hazájában. A békés akciót a Párizsban folyó európai emberi jogi konferencia alkalmából szervezték. A megmozdulásról beszámoló francia hírügynökség kiemelte, hogy a tüntetők „Szabad választásokat Romániában” feliratú és a falurombolásért Ceausescut elítélő transzparenseket is vittek.

TÜZ A KASZPI-TENGEREN

Egy 10 napja lángoló olajkúttról közölt vasárnap rövid tudósítást a Komszo-

molszkaja Pravda, egy olvasói levélben feltett kérdés nyomán. A lángok 56 méteres magasságig csapnak föl, mivel a kútból 150 atmoszféri nyomással tör fel a tűz utánpótlása. A tűz közvetlen térsége szabályos lángkatlan, hiszen a hőmérséklet meghaladja a 900 fokat. A tűz okainak kivizsgálásához egyelőre még nem tudtak hozzákezdni, előbb a tüzet kell végleg kioltani.

MENEKÜLŐ BULGÁRIAI TÖRÖKÖK

Egyetlen napon 340 olyan török származású bolgár állampolgár érkezett a határ török oldalára, akiket törökországi jelentések szerint a Szófia nemzetiségi politikája elleni tiltakozó akciókban való részvétel miatt kényszerítettek a bolgár hatóságok az ország elhagyására. Május 6-á óta leg-alább ezer, magát török nemzetiségűnek valló bolgár állampolgár érkezett Törökországba, s az AFP értékelése szerint jelenleg is 150, Bulgáriából kiutasított személy várakozik Bécsben, Budapesten és Belgrádban arra, hogy továbbjusson Törökországba.

Van-e a történelemben zsákutca?

Maj helyzetünket jellemző egyik „sikerszavunk” a *zsákutca*, amelyet a továbbfejlődésre képtelen, a társadalom erőit bénító, vagy azokat felemészítő politikai formáció/modell jellemzésére használ a közvélemény, bár az MSZMP főtitkára legutóbbi tv-nyilatkozatában elutasította a fogalom használatát, az elmúlt 40 év értékeire utalva.

Am az ilyen érvek sora és logikája sokszor jellegzetes gondolati csúsztatást is mutat vitáinkban: a szocializmus, mint jövőkép, gyakran rácsúszik a hozzá vezető út fogalmára. Magam úgy hiszem, hogy a szocializmusban, mint eszményben való hit (sajnos), egyáltalán nem teszi lehetetlenné, hogy a hozzá vezető út siker- telennek bizonyuljon. A „szőlőjé modell” tehát, mint választott út jelenik meg zsákutcaként politikai vízióinkban, bár ha ezt sokan magával a szocialista eszménnyel azonosítják. Mindezt a kérdést — a címben megfogalmazott módon — érdemes feltenni, de azt a kérdést is hozzá- tette: a zsákutcaból való kijutásnak van-e, és milyen feltételek közt van megoldása?

A zsákutca szó, mint történelmi fogalom, nem honosodott meg a marxista tudományosságban.

Sematikus történetfilozófiánk az ősközösségi-rabszolgatartó—feudális—kapitalista—szocialista társadalmi-gazdasági formáció egyséves útja-

ként írta/írja le a történelemfejlődést. Ezért tartós zavarba kerültünk az „ázsiai termelési mód” fogalmától, és nehezen barátkoztunk meg azzal, hogy a történelemben esetleg alternatívák is lehetnek, s ezek közül — a folyamatos útke- resés és tévedések folyamánként — lehetnek történelmi zsákutcak is.

Bibó István, amikor a *zsákutcas magyar fejlődésről* meditatált, egy szakrális „marxista” történetfelfogás és politika görcsös reagálását ki- váltotta. Pedig Szeffü Gyula víziója — „vala- hol utat tévesztettünk” — már ugyancsak erre a magyar történelmi helyzetre utalt.

Magam, alig-történészként, közvetlenül egye- temi éveim után, a '60-as években kerültem szembe e problémával, amikor Wittmann pro- fesszor magával vitt Makkai László akadémiai doktori vitájára. Ha jól emlékszem — hiszen a disszertáció nem jelent meg —, Makkai a rab- szolgatartó formációt minősítette zsákutcának, amelyben, mert a munkaerőt külső forrásból szerezte be, a termelési mód belső, önfejlesztő, és egy fejlettebb, további formációba átrendítő mechanizmusai nem alakultak ki. Ezért a rab- szolgaforrások bedugulása a rabszolgatartáson alapuló modell végét jelentette.

A feudalizmus ugyanis nem a rabszolgarend- szerből, hanem a széteső Róma és a bomló kö- zösségi (germán) társadalmak találkozásából született Európa közép-nyugati tájain. Per-

sze, mindez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a görög és a római civilizáció máig ható, hatalmas teljesítményeit tagadni kellene.

Történelmi fogalomként a „zsákutca” szó az 1970-es években jelent meg a magyar történelmi irodalomban, a *nomadizmus* problémái kapcsán. Éppen szegedi professzor, Róna-Tas András használta a nomád formáció jellemzésére. Az egyensúlyát, vesztett, nagyállat-tenyésztő társa- dalom (ahol a földművelés elkorcsosult) több- lettelmő képessége ugyanis igen gyenge volt, s nem teremtette meg a további fejlődéshez szükséges felhalmozás lehetőségét. Tartós, de perspektíva nélküli létét a nem gazdasági „kompenzáció” biztosította (Róna-Tas „társad- almi kompenzációról” beszél, de talán helye- sebb lenne állami kompenzációról írni); az ál- lam a társadalom szükségleteit hadjáratokkal, a háború-kereskedelem gyakorlatával egészítette ki egyfajta kiegészítő világként „használva” a szomszédos földművestársadalom — Kínát.

Ilyen „zsákutcas példák” sorolhatók más kontinensekről is. Polányi Károly a XVII—XVIII. századi Dahomey bemutatásakor egy, a világgazdasághoz a rabszolgakereskedelem hul- lámain felemelkedő államot mutat be, amely, hogy ne zavarják belső, nem monetáris viszonyait, bezárkózik határai közé, és csak egy ke- reskedelmi kapun keresztül kötődik — mint köldökzsinórral — a tőkés világgazdasághoz. Amikor viszont már nincs többé szükség Ame- rikában rabszolgára, Dahomey a jelentéktelen- ségbe zuhan vissza. Kiderült: nem alakultak ki